

cum ope, christianitatis unitatem; seu ad preces Deo fundandas ut tres christianas communiones, Romano-catholicam, Graeco-schismaticam, et Anglicanam, ad unitatem adducat. S. R. U. I., in Ep. ad Episcopos Angliae, inquit: « Apostolicae Sedi nuntiatum est, catholicos nonnullos et ecclesiasticos quoque viros societati ad procurandam, ut aiunt, christianitatis unitatem, Londini anno 1857. erectae, nomen dedisse, etc... ». Ac dein addit: « A protestantibus quippe efformata et directa eo excitata est spiritu, quem expresse profitetur, tres videlicet christianas communiones, Romano-catholicam, Graeco-schismaticam, et Anglicanam, quamvis invicem separatas ac divisas, aequo tamen iure catholicum nomen sibi vindicare », etc. Prohibuit vero ne christifideles nomen huic societati darent, aut quoquomodo ei faverent.

646. His itaque praestitutis. —

§ II.

Statuitur Ecclesiae unitas in fide.

PROP. XXVII. — 1. *Unica est vera Christi Ecclesia* — 2. *quae eam imprimis sibi vindicat unitatem fidei, qua fideles per orbem diffusi, omnes et eosdem credant articulos, quos Ecclesia ipsis credendos proponit. Quaelibet ergo haeresis ab unitate separat — nec 3. ulla ratione admitti potest inventa a Novatoribus inter articulos fundamentales et non fundamentales distinctio, quae, quin adstruat, evertit potius fidei unitatem.*

647. *Prob. prima pars. I.* Ecclesia vocatur in Scripturis *Regnum Dei et Christi*: hoc autem unum est, ad illud enim pertinent omnes gentes — vocatur *Civitas supra montem posita*, ad quam convenient *omnes gentes*, quae proinde etiam una est — vocatur *Domus Dei et Christi*, quae, ut inquit Apost. (Heb. III. 6.), « nos sumus »: est ergo *una Domus* — vocatur *Ovile* ad quod reduci debent *omnes oves*, quodque nonnisi unum Pastorem habet: illud ergo *unum* est — vocatur *Sponsa Christi*, et haec est *una* — vocatur denique *Corpus*, et *Corpus Christi*, quod pariter *unum* est (nn. 400. 463.). Ergo una est Ecclesia Christi.

648. II. Christus Ecclesiam constituit ut societatem (nn. 439. seqq.), cuius ipse est *unicum Caput* invisibile — cui dedit *unum* visible Caput, ut innuimus (nn. 545. seqq.), et infra disertius ostendetur — quam voluit extendi ad omnes gentes (euntes docete omnes gentes), seu esse *catholicam* — cui toti *unum* finem praestituit, etc. — Atqui haec omnia exhibent ideam unicae Ecclesiae. Ergo

649. III. Vera Christi Ecclesia est societas, quae veram, divinamque Christi religionem, quae in mundo est, profitetur ac docet (n. 478.): vera autem, divinaque religio non potest esse nisi una, ut plures ostendimus: ergo vera Christi Ecclesia est tantum una: ac propterea unitas est essentialis proprietas verae, divinaeque Christi Ecclesiae. — Sed ab aliis argumentis afferendis abstinemus, tum quia haec pars thesis, seu unitas Ecclesiae sub generali acceptione, facile ab omnibus conceditur, tum quia ex mox dicendis confirmabitur.

650. *Prob. secunda pars I. ex generali oeconomia a Christo instituta.* Nam — 1) quamdiu Salvator noster in terris versatus est, ipse solus discipulis suis fuit adaequata credendorum regula, et quidem externa, et viva: visibili enim carne indutus, homo homines, voce sensibili et hominum more, divinam suam religionem edocebat. Haec autem continebat veritates omnes, non tantum eas quarum fides explicita omnibus et singulis esset ad salutem necessaria, sed etiam illas, quarum fides explicita ab omnibus non postulatur. Iamvero quis dixerit licitum fuisse discipulis inter veritates a Christo propositas distinguere, ita ut illas quidem admitterent, has vero repudiarent?

2) Ad perpetuandam suam doctrinam discipulos suos eadem, qua ipse fuerat a Patre missus, auctoritate, Christus instruxit; atque per totum orbem misit Evangelium praedicaturos. « Data est mihi », aiebat ipsis, « omnis potestas in celo et in terra. Euntes, ergo, docete omnes gentes ». Apostoli igitur legati erant Christi, sicut Christus legatus erat Patris; atque eadem obligatione, qua discipuli tenebantur obediens Christo docenti, tenebantur et populi obediens Apostolis, nomine Christi praedicantibus. Unde dixerat Salvator: « Qui vos audit, me audit, qui vos spernit, me

spernit: qui autem me spernit, spernit eum qui misit me». Quemadmodum ergo verus Christi discipulus dici non potuisset, qui veritates aliquas, ab ipso propositas, reieceret; ita verus Apostolorum discipulus censeri non poterat, qui doctrinam quamdam ab ipsis praedicatam, tamquam non necessariam, repudiasset.

3) Revera nullam inter veritates distinctionem fecerat Christus; sed Apostolos suos mittens, dixerat: « Euntes... docete omnes gentes... Docentes eos servare *omnia quaecumque mandavi vobis* »; « Praedicate *Evangelium* omni creaturae », integrum utique, et non mutilatum. Hinc est, quod Apostolus Romanos adhortatur, « ut observent eos qui offensiones et offendicula *praeter doctrinam, quam didicerant*, faciunt »; et (in ep. ad Galatas): « Anathema dicit omni qui evangelizaverit *praeterquam quod ipse evangelizaverat* »: numquid Apostoli gentibus, aut S. Paulus Galatis solos articulos fundamentales praedicarunt? id nemo sanus dixerit. Iussit enim Christus Apostolis, ut « *omnia quaecumque mandaverat* », servare docerent, eaque gentes fide susciperent. Ut unum adhuc commemoremus, S. Paulus anathema in eos pronunciat, qui contempta eius doctrina, « *observationem legalium* » necessariam esse contenderent: sed nec ipsi Protestantes diffitebuntur « *observationem legalium* » articulis non fundamentalibus esse adnumerandam.

4) Munus autem praedicandi Evangelium Apostolis impositum, non erat mere personale, adeoque transitorium, sed publicum ac permanens, uti patet ex dictis (nn. 482. seqq.) de fine, propter quem Christus instituit Ecclesiam: sicut ergo in successoribus Apostolorum perseverat obligatio docendi universam Christi doctrinam, ita manet obligatio fidem adhibendi integrae eorum praedicationi.

651. II. Iuverit hic expendere paucis testimonium Apostoli (Eph. IV.), ubi ait: « Solliciti servare unitatem spiritus in vinculo pacis. Unum corpus, et unus Spiritus, sicut vocati estis in una spe vocationis vestrae. Unus Dominus, una fides, unum baptisma, unus Deus et Pater omnium... Et ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios vero Evangelistas, alios autem Pastores et Doctores, ad consummationem sanctorum,

in opus ministerii, in aedificationem corporis Christi; donec occurramus omnes in unitatem fidei, ad agnitionem Filii Dei, in virum perfectum, in mensuram aetatis plenitudinis Christi; ut iam non simus parvuli fluctuantes, et circumferamus omni vento doctrinae in nequitia hominum, in astutia ad circumventionem erroris. Veritatem autem facientes in caritate, crescamus in illo per omnia, qui est caput Christus; ex quo totum corpus », etc. Unde —

1) Voluit Christus unitatem fidei, qua non « circumferamus omni vento doctrinae... in astutia ad circumventionem erroris »; atque ad eam unitatem obtinendam dedit Apostolos, Pastores, Doctores; qui manere debent « donec occurramus omnes in unitatem fidei ». Ergo ex Christi institutione, ea est unitas fidei in Ecclesia, qua fideles credunt omnes articulos a Pastoribus, Apostolis, Doctoribus propositos, ita ut quemcumque vitent errorem circa doctrinam Christi.

2) Apostolus hortatur Ephesios ad fraternalm caritatem, quam, uti compertum est (n. 628.), perfectissimam voluit Christus in suis discipulis. Ad eam vero inculcandam utitur, tamquam exemplo et stimulo, unitate quae eximie viget in fine religionis quam profitentur, in auctore illius, in fide. Iamvero si fides Ecclesiae divisa et diversa esset aut esse posset, unitas in fide, non ut exemplum imitandum, sed ut vitium declinandum proponi deberet iis, qui excitantur ad servandam perfectam unitatem caritatis. Unde Apostolus non deberet dicere: sicut habetis unam fidem, ita unum habeatis cor; sed: etsi fide disiuncti estis, unum tamen cor habeatis oportet. Sane, uti recte observat Murray, si aliquis Catholicos et Protestantes, aut etiam diversas sectas Protestantium, ad unitatem caritatis hortaretur, argumentum ducens ex unitate fidei inter eos vigente, et diceret: « Uniti esse debetis in caritate, *sicut*, aut *quia* una est apud vos fides »: ille aut pro insano aut pro ludente haberetur. Cf. argumenta ex Scriptura, quae dedimus in tract. *de Virt. Infusis* (nn. 369-71.; 934-38.).

652. III. Ipsa Ecclesia, iuris et obligationis sua optime conscientia, tanta sollicitudine fidei integritati perpetuo advigilavit, ut nullum unquam passa sit vel minimum in fide errorem. Hinc omnes, sine ullo discrimine, damnavit haereticos, qui aliter quam

ipsa sentire praesumebant: non modo Arianos, qui Christi impugnabant divinitatem; sed et Novatianos, Montanistas, Quartadecimanos, etc., nullo certe fundamentali errore infectos, anathematizavit, et a sua abscedit unitate. Conc. Nicaenum I, (can. 8.) inquit: « De iis qui se Catharos quandoque nominant, ad Catholicam autem et Apostolicam Ecclesiam accedunt, sanctae magnae Synodo visum est, ut impositis eis manibus sic in clero maneant ». — Conc. Cpnum. I. (can. 7.): « Eos qui rectae fidei adiunguntur, ex parte eorum qui ex haereticis, salvantur... Arianos quidem et Macedonianos et Sabbatianos et Novatianos qui et dicunt se Catharos... Tesseradecaditas, seu Tetradas et Apollinaristas recipimus, dantes quidem libellos et *omnem haeresim* anathematizantes quae non sentit ut *Sancta Dei et Apostolica Ecclesia* ». — Similia habent omnes synodi subsequentes. — Cf. quae de hoc argumento scripsimus in tract. de Virt. (nn. 440., 983.).

653. IV. Idem confirmatur *ex Patribus*. Hi enim — 1) omnes ab unitate catholica praecisos habebant, qui vel in minimo puncto ab Ecclesiae doctrina recederent. S. Epiphanius iam suo tempore enumerabat haereses septuaginta: post ipsum S. Augustinus, octoginta octo; Theodoreus, quinquaginta duas. Etsi vero inter haereses, quas allegant, plures sint quae nullum fidei dogma fundamentale ad mentem adversariorum, attingunt; unum tamen fuit illis Patribus de omnibus iudicium. « Non omnis », inquit S. Augustinus (*de haeres. in fin.*), « qui ista [haereses quas enumeraverat] non credit, consequenter debet se Christianum Catholicum iam putare, vel dicere. Possunt enim et aliae haereses, quae in hoc opere nostro commemoratae non sunt, vel esse vel fieri, quarum aliquam quisquis tenuerit, Catholicus Christianus non erit ».

2) Nostram de fidei unitate doctrinam constanter praedicant. S. Irenaeus (*adv. haeres. l. 4. c. 63.*), statuto principio, quod Ecclesiae praedicatio vera regula est, qua una et eadem salutis via in universo mundo manifestatur, infert, Ecclesiae creditum esse lumen, quod qui reliquerint, eo ipso haeretici constituuntur. Quemadmodum autem Ecclesia nihil addit aut demit verae Christi doctrinae; ita qui eius lumen recipiunt, nihil addere aut demere debent. « Agnitio vera est », inquit S. Martyr, « Apostolorum do-

ctrina et antiquus Ecclesiae status in universo mundo, et character corporis Christi, secundum successionem episcoporum, quibus illi eam quae in unoquoque loco est Ecclesiam tradiderunt, quae pervenit usque ad nos custodita sine fictione, Scripturarum tractatione plenissima, neque additamentum, neque ablationem recipiens ».

Tertullianus (*de praescrip. haeret. c. 21.*): « Si Dominus Jesus Christus », inquit, « *Apostolos misit ad praedicandum, alios non esse recipiendos praedicatores*, quam Christus instituit; quid autem praedicaverint... non aliter probari debere nisi per easdem Ecclesias, quas ipsi Apostoli condiderunt, ipsi eis praedicando, tam viva, quod aiunt, voce, quam per epistolas postea. Si haec ita sunt, constat proinde *omnem doctrinam*, quae cum illis Ecclesiis Apostolicis matricibus et originalibus fidei conspiret, veritati deputandam... *omnem* vero doctrinam de mendacio praedicandam, quae sapiat contra veritatem Ecclesiarum ».

Origenes, ut testatur S. Pamphilus (*Apolog. pro Orig.*), duo distinguebat dogmatum genera, alia « quae manifeste ecclesiastica praedicatione tradita sunt », et alia « quae non aperte definitur ». Docebat autem « illam solam recipiendam et credendam esse veritatem, quae in nullo Apostolicis dogmatibus adversatur: illud autem teneri debere, quod Apostolicus et ecclesiasticus lector probaverit ». Hanc regulam et non aliam sequebatur, ait idem Pamphilus, « cum haereticorum discutiebat sectas ». Haereticas autem sectas hac regula diiudicatas adeo ipse in unitate catholica non collocabat, ut contra haberet uti unitatis hostes, qui « *adversus Ecclesiae unitatem incessanter dimicant* ».

S. Cyprianus (*Ep. 69. ad Magnum*): « Neque... Dominus noster Jesus Christus, cum in Evangelio suo testaretur, adversarios suos esse eos, qui secum non essent, aliquando speciem haereseos designavit; sed *omnes omnino haereticos*, qui secum non essent, et secum non colligentes, gregem suum spargerent, *adversarios suos* esse ostendit, dicens: Qui non est mecum, adversus me est; et qui mecum non colligit, spargit. Beatus Joannes Apostolus nec ipse *ullam haeresim* aut schisma decrevit, sed universos qui de Ecclesia exiissent Antichristos appellavit, dicens: Audistis quod Antichristus *venit*, nunc autem Antichristi multi

facti sunt... Unde appetit adversarios Domini [Antichristos] omnes esse, quos constat a caritate atque ab unitate Ecclesiae catholicae recessisse ».

S. Augustinus docet in primis, haereticos et schismaticos quoscumque ad Ecclesiam non pertinere: « Totus Christus », inquit (de Unit. Eccles. c. 4.), « caput et corpus est; caput Unigenitus Dei Filius, et corpus eius Ecclesia, sponsus et sponsa, duo in carne una. Quicumque de ipso Christo a Scripturis dissentiant, etiamsi in omnibus locis inveniantur in quibus Ecclesia designata est, non sunt in Ecclesia. Et rursus, quicumque de ipso capite Scripturis Sanctis consentiunt, et unitati Ecclesiae non communicant, non sunt in Ecclesia ». In quibus minime discernit inter errores fundamentales aut non fundamentales; ino si hanc distinctionem agnoveret, plures ex octoginta octo haeresibus, quas enumeravit, sine dubio exceperet. Suprema credendorum regula Augustino haec erat: « Ecclesiae nolle primas dare (c. epist. Fund. c. 5.) vel summae profecto impietatis est, vel praeceps arrogantiae »; « Ego vero (de Util. cred. c. 17.) Evangelio non crederem, nisi me catholicae Ecclesiae commoveret auctoritas ».

S. Hieronymus aperte tradit, unam Ecclesiae doctrinam et auctoritatem sufficere ad omnes haereses destruendas: « Poteram », inquit (Dial. adv. Lucif. n. 27.), « diem istiusmodi eloquio ducere, et omnes propositionum rivulos uno Ecclesiae sole siccare »; et (ibid. v. fin.): « Apertam animi mei sententiam proferam, in illa esse Ecclesia permanendum, quae ab Apostolis fundata usque ad diem hanc durat. Sicubi audieris eos, qui dicuntur Christi, non a Domino Iesu Christo, sed a quocumque alio nuncupari, utpote Marcionitas, Valentinianos, Montenses sive Campitas, scito, non Ecclesiam Christi, sed Antichristi esse synagogam ».

S. Vincentius Lirinensis (Comm. c. 13.) pulcre exprimit quid fieret de religione christiana, si quidam fidei articuli ut minus principales reiici possent. « Si semel admissa fuerit haec impia fraudis licentia, horreo dicere, scribit, quantum excedendae atque abolendae religionis periculum consequatur. Abdicata enim *qualibet parte catholici dogmatis*, alia quoque atque item alia, et deinceps alia, iam quasi ex more et lice abdicabuntur. Porro autem singulatim partibus repudiatis, quid ad extremum se-

quitur, nisi ut tota pariter repudietur? Sed et e contra, si novitia veteribus, extranea domesticis, et profana sacratis, admissions coeperint, prorepat hic mos in universum necesse est, ut nihil posthac in Ecclesia relinquatur intactum, nihil integrum, nihil immaculatum; sed sit ibi deinceps impiorum ac turpium errorum lupanar, ubi erat ante castae et incorruptae sacrarium veritatis ».

3) Hinc omnia Patrum testimonia, quae innumera prope sunt, quibus fidei unitatem in Ecclesia necessariam praedicant, de ea unitate intelligenda sunt, quam in cit. testimonii explicant. Nil mirum igitur, si ipse Jurieu fatetur, veteres omnes talem unitatem fidei in Ecclesia docuisse; sed eos omnes errasse proterve affirmat.

654. *Prob. tertia pars.* Licet haec inferatur ex dictis, iuverit tamen eam propriis argumentis confirmare. Itaque I. id quod constituit *veram* unitatem, quae *essentialis* Ecclesiae proprietas est, nequit *novum* aliquod inventum esse. Atqui distinctio inter articulos fundamentales et non fundamentales nova est. Ergo

Prob. min. — 1) Sane hanc distinctionem ignorarunt Patres; si enim illam cognovissent, procul dubio ipsam alicubi adhibuerint, praesertim quum in scriptis suis polemicis saepe occurseret occasio mentionem faciendi de hac distinctione. Verum quin illam indicent, unanimiter excludunt utique ex supra allatis testimoniiis, et ex confessione ipsius Iurieu, qui verus est eius distinctionis auctor.

2) Eamdem Protestantum distinctionem ignorarunt quotquot fuerunt ante Pseudo-Reformationem haeretici; qui nunquam ad hanc recursum habuerunt, ut Ecclesiam catholicam tyrannidis accusarent. Si cognovissent, libenter eam amplexati fuissent Novatiani, Ariani, Donatistae, Pelagiani, Monothelite; atque catholicam Ecclesiam reprehendissent, quod reiicientes solum articulos *non necessarios*, ab ea expellerentur: at tantum abest ut haeretici id Ecclesiae obiecerint, ut, contra, Ecclesiam damnarent erroris, coetus vero suos *veram* et catholicam dicerent Ecclesiam.

655. II. Quod constituit unitatem fidei Ecclesiae propriam, debet certum habere fundamentum. Atqui distinctio, de qua agimus, nullum habet. Ergo

Prob. min. Cum Novatores respuant verbum Dei ore traditum, fundamentum illud collocaretur vel — 1) in Scripturis — vel 2) in ipsa rei natura. Atqui in neutra invenitur. Ergo

Prob. min. quoad primam partem. Nam — 1) Jurieu omnem S. Scripturam perserutatus, unum tantum obiecit locum, ex quo distinctionem suam probari posse putaverit: est illud Apostoli (I. Cor. III.): « Fundamentum aliud nemo potest ponere, praeter id quod positum est, quod est Christus Jesus: si quis autem superaedificat super fundamentum hoc, aurum, argentum, lapides pretiosos, lignum, foenum, stipulam », etc. Quae Apostoli verba ita interpretatur Jurieu: *fundamentum* sunt articuli quorum fides ad salutem est necessaria; *aurum et argentum* sunt articuli, quorum fides minime est ad salutem necessaria; *lignum* denique *foenum et stipula* sunt errores in articulis non necessariis, qui errores admitti possunt sine salutis dispendio. Verum — a) locus hic, quem tanta facilitate exponit Jurieu, difficilis visus est S. Augustino, qui testatur (de Fide et oper. cc. 15-16.) praefata Apostoli verba obscura esse et plane difficultia ad intelligendum. Et re quidem vera, multiplices et variae de iis adferuntur Patrum interpretationes; inter quas tamen nulla prorsus est, quae vel indicet vel supponat expositionem ab adversario confictam; ipsi ergo obstat vel ipsa eius novitas — b) Praeterea arbitraria omnino est illa interpretatio; nam, ut unum advertamus, dicuntur quidem, *foenum, lignum et stipula* non obstarre saluti; sed qua tandem ratione adversarius haec intelligenda esse asserit de erroribus in articulis *non necessariis?* — Cf. Estium (in h. l.).

2) Chillingworth, Hobbius, Lockius, et alii docuerunt, unicum esse articulum propositum in S. Scriptura uti *necessarium* ad salutem, fidem nempe in Christum Jesum, verum Deum. His autem praecipue nitebantur S. Scripturae sententiis: « Qui credit in Filium, habet vitam aeternam — Quisquis confessus fuerit quoniam Jesus est Filius Dei, Deus in eo manet, et ipse in Deo — Haec autem scripta sunt ut credatis quia Jesus est Filius Dei, et ut credentes vitam habeatis in nomine eius ». Verum — a) in his locis fides in Christum dicitur quidem necessaria ut quis habeat vitam, sed non dicitur sola sufficere, neglectis fidei articulis reliquis. Imo alter hic sensus alibi expresse excluditur; nam ipse-

met Christus dixit: « Si vis ad vitam ingredi, serva mandata; et nisi quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu Sancto, non potest introire in regnum coelorum ». Secus de Hymenaeo et Alexandro, qui certe Christo subditos se esse gloriabantur, haud dixisset Apostolus, « quod circa fidem naufragaverunt »; nec scripsisset de illis, qui dicebant resurrectionem esse iam factam, « quod a veritate exciderant »; nec denique Galatas terruisset dicens: « Quoniam si circumcidamini, Christus nihil vobis proderit ». — b) Revera credere in Christum uti in Filium Dei est credere ipsum esse talem, qualis fuerit a prophetis annuntiatus, a seipso declaratus, ab Apostolis praedicatus; cuius scilicet et verbis omnibus adhibenda est fides, et omnibus mandatis obtemperandum — Cf. *de Gratia* (n. 1088. seqq.).

Prob. min. quoad secundam partem. De ratione fidei divinae est ut revelatae veritates credantur ob auctoritatem Dei revelantis: atqui hoc motivum unum idemque est quoad omnes veritates revelatas, sive *fundamentales* sive *non fundamentales* dicantur; ergo, attenta natura fidei, seu ex rei natura, reiicienda potius est illa articulorum distinctio in *fundamentales* et *non fundamentales* ad mentem adversariorum intellecta — Cf. *de Virt. Infus.* (nn. 369-71.; 729. seq.).

656. III. Cum Christus Dominus absolute voluerit unitatem in fide, medium illam obtinendi certum ratumque sit oportet. Atqui distinctio illa inter articulos *fundamentales* et *non fundamentales* non est huiusmodi medium. Profecto constare cum certitudine deberet quinam articuli sint *fundamentales*, quinam non sint: at nulla regula definiri id certo potest. Ad quod collocandum in plena luce sufficit praecipuas regulas expendere, quas ipsi Protestantes assignarunt.

Dicunt igitur *primo*: « Omnia ea ad *fundamentalia* pertinent, quae clare in Scripturis continentur ». Verum — 1) eo admisso criterio, res minimae uti, flexus caudae canis Tobiae et alia huiusmodi, clare expressa in SS. Litteris, essent articuli *fundamentales*; alia e contra maxime ad pietatem pertinentia, ut realis Christi praesentia in Eucharistia, sacrificium Missae, etc., inter adiaphora essent amandanda — 2) Etsi demus, *fundamentales* esse articulos, qui clare in S. Scriptura continentur, nihil tamen profecimus;